

dr Beata Kasprzyk

Uniwersytet Rzeszowski
Zakład Metod Ilościowych

dr Małgorzata Leszczyńska

Uniwersytet Rzeszowski
Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych

Dochody i wydatki jako determinanty dobrobytu ekonomicznego gospodarstw domowych w Polsce – ujęcie regionalne

WSTĘP

Dobrobyt ekonomiczny społeczeństwa stanowi złożoną kategorię ekonomiczną i społeczną [por. np.: Zysnarska, 2003; Kot, Malawski, Węgrzecki, 2004]. Powszechnie znanymi, lecz pośrednimi jego miarami o charakterze makroekonomicznym są takie mierniki jak: PKB *per capita*, dochód narodowy, dochody osobiste ludności czy stopa inflacji. Mierniki te wykorzystywane są jako narzędzia porównań dobrobytu zwłaszcza między krajami czy regionami. W bardziej szczegółowych analizach ekonomicznych, w celu pomiaru jakości życia i jego zróżnicowań między społeczeństwami, w wymiarze czysto ekonomicznym w skali mikroekonomicznej, korzysta się jednak z rozmaitych wariantów dochodu dla gospodarstwa domowego [*Budżety...*, 2000]. Podstawowy wyznacznik w tym zakresie stanowi *dochód rozporządzalny* (*household's available income*), czyli dochód brutto z wyłączeniem trwałych obciążeń finansowych o charakterze podatkowym i składkowym, obejmujący wszystkie bieżące pieniężne i niepieniężne dochody gospodarstwa w określonym czasie [*Budżety...*, 2011, s. 16]. Dochód ten przeznaczony jest na wydatki (na towary i usługi konsumpcyjne i pozostałe wydatki) oraz przyrost oszczędności (niezrealizowane wydatki). Ze względu na to, że zrealizowane wydatki przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego, razem z dochodami współtworzą obraz dobrobytu ekonomicznego gospodarstwa domowego.

Z uwagi na powyższe przesłanki, celem niniejszych badań jest ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w ujęciu czasowym (retrospektywa z lat 2000–2010) w świetle najważniejszych kategorii dobrobytu ekonomicznego o charakterze pieniężnym, tj. dochodów i wydatków w skali ogólnopolskiej. Kolejny,

poznawczy cel artykułu stanowi analiza skali i poziomu zróżnicowania regionalnego dobrobytu gospodarstw domowych, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. regionów wschodnich Polski. Istotną staje się odpowiedź na pytanie o obiektywny poziom dochodów i wydatków, a także określenie relacji pomiędzy tymi wielkościami w poszczególnych regionach Polski. Analiza ta pozwoli dodatkowo określić rzeczywisty poziom dobrobytu ekonomicznego ludności i jego zróżnicowanie w Polsce.

Niniejszą analizę warunków życia ludności oraz wnioski dotyczące oceny wpływu wybranych czynników dobrobytu ekonomicznego na kształtowanie się poziomu i zróżnicowanie sytuacji bytowej gospodarstw domowych oparto na danych uzyskanych z badań budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonych przez GUS na próbie losowej 37 412 gospodarstw domowych ogółem w Polsce metodą miesięcznej rotacji. Według tej metody w corocznym badaniu w każdym miesiącu uczestniczy inne wylosowane gospodarstwo domowe.

ANALIZA DOCHODÓW I WYDATKÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH W POLSCE W UJĘCIU DYNAMICZNYM

Zróżnicowanie przeciętnych miesięcznych dochodów, a w konsekwencji i wydatków jest silnie skorelowane z określonymi uwarunkowaniami społeczno-ekonomiczno-demograficznymi poszczególnych gospodarstw domowych [zob. Kowalska, 2002]. Głównymi czynnikami decydującymi o tej dyspersji są m.in.: przynależność do grupy społeczno-ekonomicznej, rodzaj aktywności zawodowej, poziom wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, typ biologiczny rodziny, skład osobowy, czy wiek członków gospodarstwa domowego.

Jednak ekonomiczna jakość życia to kategoria niezwykle różnicująca gospodarstwa domowe, zmienna nie tylko w przestrzeni określonych ich cech, ale także w czasie. Istotnym wstępnym elementem analizy wydaje się być zatem badanie retrospektywne, ukazujące obraz „historyczny” kształtowania się podstawowych kategorii dobrobytu ekonomicznego ludności w Polsce. W tab.1 przedstawiono poziom dochodów i wydatków oraz indeksy pozwalające na interpretację kierunku i siły dynamiki tych zjawisk, a także ich wzajemnych relacji.

W 2010 roku w gospodarstwach domowych ogółem przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce kształtował się na poziomie około 1193 zł i był nominalnie wyższy o 7,3% od dochodu z roku 2009 (zaś realnie tylko o 4,3%). Tempo wzrostu realnego dochodu rozporządzalnego było nieco wyższe niż w roku poprzednim, kiedy to wyniosło 3% [Budżety..., 2011].

Tabela 1. Przeciętne miesięczne dochody rozporządchalne i wydatki ogółem na 1 osobę oraz ich zmiany i relacje w gospodarstwach domowych ogółem w latach 2000–2010 w Polsce

Rok	Dochody nominalne (w zł)	Dynamika 2000=100% (w %)		Wydatki nominalne (w zł)	Dynamika 2000=100% (w %)		Wydatki/dochody (w %)
		nominalnie	realnie		nominalnie	realnie	
2000	610,51	100,0	100,0	599,49	100,0	100,0	98,2
2001	637,36	104,4	102,6	612,24	102,1	100,4	96,1
2002	664,21	108,8	102,8	624,99	104,3	98,6	94,1
2003	711,96	116,6	104,0	677,81	113,1	100,9	95,2
2004	735,40	120,5	104,8	694,70	115,9	100,8	94,5
2005	761,46	124,7	106,4	690,30	115,1	98,2	90,7
2006	834,68	136,7	111,5	744,81	124,2	101,3	89,2
2007	928,87	152,1	116,7	809,95	135,1	103,7	87,2
2008	1045,52	171,3	121,6	904,27	150,8	107,0	86,5
2009	1114,49	182,6	125,9	956,68	159,6	110,1	85,8
2010	1192,82	195,4	128,6	991,44	165,4	108,9	83,1

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie: www.stat.gov.pl [dostęp: 2.01–29.02.2012].

Na przestrzeni analizowanych lat dochód na 1 osobę nominalnie wzrósł prawie dwukrotnie, jednak realnie wzrost wyniósł 28,6% (zaś średnie roczne nominalne tempo wzrostu osiągało poziom 7,7%). Na końcu dekady wydatki zaś kształtowały się na poziomie 991 zł i były w stosunku do poprzedniego roku wyższe o 7% w ujęciu nominalnym i tylko o 1% w ujęciu realnym. Realny wzrost wydatków w 2010 roku był więc niższy niż w roku poprzednim, kiedy to wyniósł 2,2% [*Budżety....* 2011]. Z kolei dynamika wydatków w analizowanym okresie jest mniej silna. Cechuje je bowiem w ujęciu nominalnym wzrost o 65% w stosunku do 2000 roku, z niższym jednak niż w odniesieniu do dochodów średnim tempem przyrostu wynoszącym 5,7%. Tempo wzrostu dochodów i wydatków w badanych latach 2000–2010 było zatem w miarę zadowalające, choć w przypadku wydatków w 2002 i 2005 roku odnotowano realny, choć niewielki, ich spadek. W pozostałych latach generowały jednak popyt wewnętrzny, a co za tym idzie wzrost spożycia dóbr i usług konsumpcyjnych. Przekładało się to też dalej na wzrost dobrobytu gospodarstw domowych w wymiarze czysto ekonomicznym.

Przyjmując podejście czysto statystyczne (uwzględniając zmienną czasową z lat 2000–2010 jako zmienną objaśniającą modeli) oszacowano parametry empirycznych, analitycznych funkcji trendu dla dochodów (funkcja 1) i wydatków (funkcja 2) na 1 osobę (nominalnie):

$$\hat{Y}_{t(\text{dochody})} = 59,065 t + 485,366; s_e = 52,0439$$

$$(4,96) (33,65)$$

$$R^2 = 0,9403 (F = 141,6794; p = 0,0000) \quad (1)$$

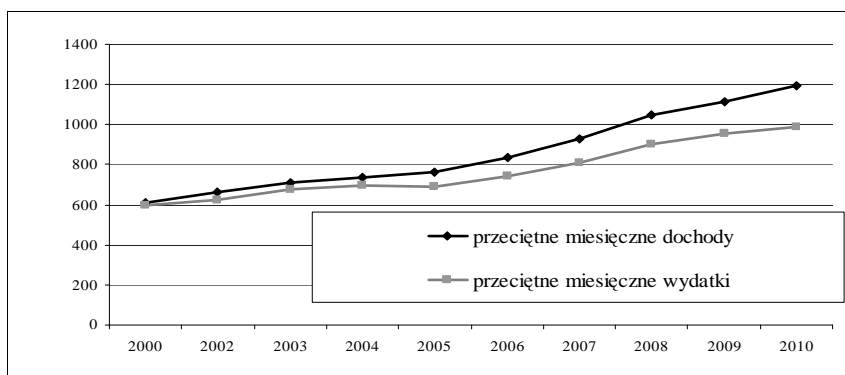
$$\hat{Y}_{t(\text{wydatki})} = 40,816 t + 510,258; s_e = 39,4092$$

$$(3,757) (25,48)$$

$$R^2 = 0,9291 (F = 117,9926; p = 0,0000) \quad (2)$$

Ze względu na statystyczne dopasowanie funkcji do danych rzeczywistych (współczynnik determinacji R^2 powyżej 0,9 oraz statystyczną istotność parametrów strukturalnych) można przyjąć, iż w analizowanych latach miesięczne dochody na 1 osobę z roku na rok wzrastały przeciętnie o 59,07 zł, wydatki zaś rosły wolniej, bo średnio o 40,82 zł.

Wyraźnie widoczne są też „nożyce” odchylenia przeciętnych miesięcznych dochodów i wydatków na 1 osobę w analizowanym czasie, co w ujęciu bezwzględnym przedstawia rys. 1.

Rysunek 1. Nożyce odchyień dochodów rozporządzalnych i wydatków ogółem na 1 osobę w latach 2000–2010 w Polsce (w zł)

Źródło: jak w tab. 1.

W analizowanym okresie zauważalny jest stopniowy wzrost rozpiętości między dochodami a wydatkami. O ile u progu dekady były one sobie niemal równe, a w 2004 roku absolutna różnica wynosiła tylko 40,70 zł, to w 2010 roku było to już 201,38 zł. W konsekwencji bezwzględnych wzajemnych różnic dochodów i wydatków okazuje się też, że procentowy udział wydatków ogółem w dochodach rozporządzalnych na 1 osobę gospodarstw domowych na przestrzeni ubiegłej dekady systematycznie zmniejszał się (tab. 1): z 98% w 2000 roku do 90% w 2005, osiągając 83% na końcu analizowanego okresu. Warto też zaznaczyć, że w 2010 roku udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym był niższy o 2,7% niż w 2009 roku.

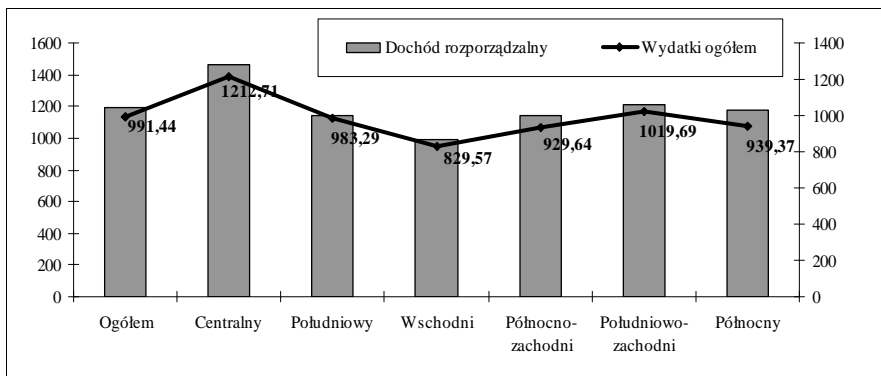
Zmiany te wskazują nie tylko na coraz większe znaczenie akumulacji w gospodarstwach domowych, ale także na rosnący dobrobyt ekonomiczny, pozwalający na stopniowe zwiększanie skali ich oszczędności z bieżących dochodów. Warto zaznaczyć, że tendencje te są zbieżne z trendami występującymi w państwach wysoko rozwiniętych gospodarczo.

ZMIANY W ZAKRESIE DOCHODÓW I WYDATKÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH W UJĘCIU REGIONALNYM

W artykule za punkt odniesienia przyjęto, że dyspersja i polaryzacja podstawowych kategorii dobrobytu ekonomicznego: dochodów oraz ich pochodnych, którymi są m.in. wydatki, uzależniona jest przede wszystkim od geograficznej przestrzeni zamieszkiwania. Jak się bowiem okazuje, weryfikacja prawdziwości tej hipotezy na podstawie danych empirycznych, dotyczy nie tylko niższych jednostek terytorialnych (powiat, wielkość miejscowości), ale także skali wojewódzkiej, a przede wszystkim – regionalnej. W związku z tym analizą zostały objęte gospodarstwa domowe związane przestrzennie z polskimi makroregionami. Z 16 województw Polski wyodrębniono 6 regionów (według metodyki GUS), w skład których wchodzi następujące województwa:

- Region centralny (województwa: mazowieckie, łódzkie);
- Region południowy (województwa: małopolskie, śląskie);
- Region wschodni (województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie);
- Region północno-zachodni (województwa: lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie);
- Region południowo-zachodni (województwa: dolnośląskie, opolskie);
- Region północny (województwa: kujawsko-pomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie).

Analizę szczególnie skupiono na regionie wschodnim oraz relacjach omawianych kategorii ekonomicznych związanych z sytuacją materialną w tym regionie w odniesieniu do danych ogólnopolskich i innych regionów Polski. Wzajemnie powiązania dochodów i wydatków w analizowanych regionach przedstawia rys. 2.

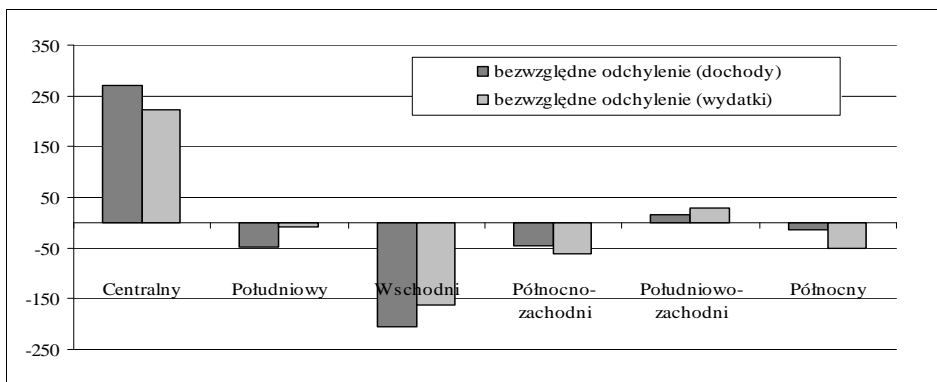
Rysunek 2. Przeciętne miesięczne dochody rozporządzielne i wydatki ogółem na 1 osobę w gospodarstwach domowych według regionów Polski w 2010 roku (w zł)

Źródło: jak w tab. 1.

Dane empirycznie bezsprzecznie wskazują na fakt, iż przeciętna sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych zależy od regionu zamieszkania. W regionie wschodnim przeciętne dochody są najniższe w porównaniu do przeciętnej ogólnopolskiej i poszczególnych regionów. Następstwem tego stanu rzeczy są równocześnie najniższe wydatki ogółem wynoszące 829,57 zł (miesięcznie na 1 osobę w gospodarstwie domowym).

Podobnie najniższa bezwzględna różnica między dochodami a wydatkami dotyczy też tego regionu, gdzie wyniosła 159 zł, co wskazuje równolegle na najniższą akumulację oszczędności (niezrealizowanych wydatków). Najwyższa zaś rozpiętość analizowanych kategorii dobrobytu dotyczy regionu centralnego i północnego (odpowiednio 245 zł i 239 zł). Najwyższy procentowy udział wydatków w dochodzie odnotowano w regionie południowym – prawie 86%, najniższy zaś w regionie północnym – niespełna 80%, przy średniej dla kraju równej 83%. Różnice w zakresie udziału wydatków w dochodach istniejące w Polsce świadczą nadal o znacznej skali zróżnicowania dobrobytu ekonomicznego, tym niemniej stopniowy spadek tego wskaźnika wskazuje jednak na występujący postęp w tym zakresie.

Z kolei dyspersję i określone relacje międzyregionalne bardzo jednoznacznie przedstawia rys. 3, określający absolutne wahania badanych kategorii w 2010 roku.

Rysunek 3. Przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne i wydatki ogółem na 1 osobę w gospodarstwach domowych (regiony – Polska) w 2010 roku (w zł)

Źródło: jak w tab. 1.

O ile w regionie centralnym w ujęciu absolutnym dochody były wyższe od przeciętnych o ok. 270 zł, zaś wydatki o ok. 220 zł, to w regionie wschodnim wielkości te były niższe od średniej, a różnice te wynosiły odpowiednio: 204 zł dla dochodów i 162 zł dla wydatków. Tym samym w tym regionie dochody były niższe aż o 474 zł, zaś wydatki o 383 zł w porównaniu do analogicznych wielkości osiąganych w regionie centralnym.

Regionem zdecydowanie ‘wybijającym się in plus’ w regionalnej analizie porównawczej jest region centralny (woj. mazowieckie i łódzkie). W rankingu regionów ‘in minus’ wyraźnie przoduje region wschodni o najwyższych ujemnych odchyleniach w stosunku do skali ogólnopolskiej, zarówno w zakresie dochodów, jak i wydatków (tab. 2).

Tabela 2. Relacje i ranking miesięcznych dochodów rozporządzalnych i wydatków ogółem na 1 osobę w gospodarstwach domowych według regionów w 2010 roku (Polska=100, w %)

Region	Dochody (w %)	Pozycja	Wydatki (w %)	Pozycja
Ogółem	100,0	-	100,0	-
Centralny	122,6	1	122,3	1
Południowy	95,9	5	99,2	3
Wschodni	82,9	6	83,7	6
Północno-zachodni	96,1	4	93,8	5
Południowo-zachodni	101,2	2	102,8	2
Północny	98,8	3	94,7	4

Źródło: jak w tab. 1.

Warto podkreślić, że w skali regionalnej obserwuje się nadal znaczne zróżnicowanie w zakresie analizowanych kategorii dobrobytu ekonomicznego – bowiem w wyrażeniu procentowym najniższe średnie dochody stanowią tylko ok. 68% najwyższych dochodów osiąganych przez gospodarstwa domowe. Jak się okazuje, identyczne rozpiętości dotyczą średnich wydatków (por. rys. 2).

Zdecydowanie najwyższe dochody i wydatki cechują region centralny, gdzie były one o ok. 22% wyższe od przeciętnych w kraju. Wprawdzie w regionie południowo-zachodnim zarówno dochody, jak i wydatki także były wyższe od średniej krajowej, ale przewaga ta dla obu kategorii była tu o wiele mniejsza i wynosiła odpowiednio 1% i 3%. Podobnymi jak w skali kraju dochodami cechował się region północny, zaś wydatkami – region południowy (w regionie tym osiągnęto jednak dochody o 4% niższe od przeciętnych). Ostatnią pozycję we wszystkich porównywanych kategoriach zajmuje region wschodni (obejmujący województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie). Dystans w stosunku do skali ogólnopolskiej dla analizowanych mierników dobrobytu był tu prawie taki sam i wynosił odpowiednio: 17% dla dochodów i 16% dla wydatków. Warto podkreślić, że w regionie tym najniższe dochody odnotowano w województwie podkarpackim (907 zł) i były one o 23,9% poniżej średniej krajowej. Analogicznie wydatki w tym województwie były niższe o 17,3% niż przeciętne w gospodarstwach domowych, choć różnica w wyrażeniu procentowym

była niższa niż dla dochodów. Rozpiętość w stosunku do przeciętnej w skali kraju zmniejszyła się jednak, bowiem w 2009 roku dystans ten dla dochodów wynosił 25,1%, a w zakresie wydatków 18,1% [Regiony..., 2011, s. 28].

Jak widać, rankingi w zakresie dochodów i wydatków dla regionu wschodniego lokują go na końcu zestawienia w skali kraju. Warto jednak podkreślić, że prawie 18% badanej populacji zamieszkuje ten region (tab. 3).

Tabela 3. Podstawowe charakterystyki próby badawczej gospodarstw domowych według regionów Polski w 2010 roku

Wyszczególnienie	Liczba badanych gospodarstw domowych	Struktura populacji (w %)	Przeciętna liczba osób	Przeciętna liczba jednostek ekwiwalentnych *
Ogółem	37 412	100	2,89	1,85
Centralny	8068	21,6	2,73	1,28
Południowy	7685	20,5	2,88	1,85
Wschodni	6631	17,7	3,10	1,95
Północno-zachodni	5723	15,3	2,97	1,89
Południowo-zachodni	3916	10,5	2,56	1,80
Północny	5389	14,4	2,87	1,83

* Jednostki ekwiwalentne obrazują wpływ, jaki na koszty utrzymania gospodarstwa domowego ma jego skład demograficzny (w badaniach zastosowana została tzw. zmodyfikowana skala ekwiwalentności OECD).

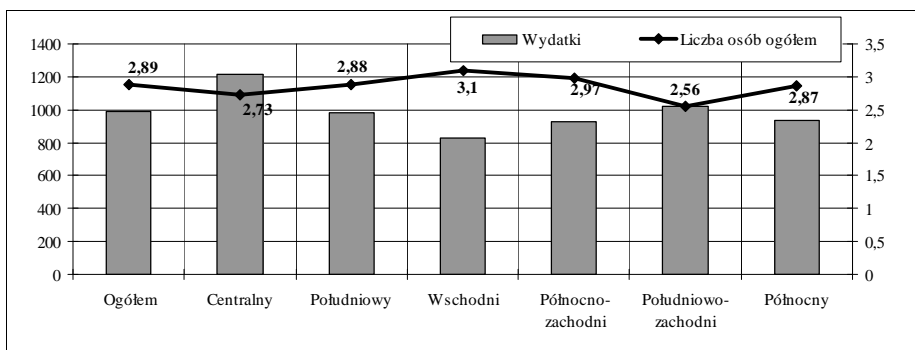
Źródło: jak w tab. 1.

Jak wynika z danych w tab. 3, zmienna dla poszczególnych regionów jest nie tylko struktura badanych gospodarstw domowych, ale i znacznie istotniejsze charakterystyki o charakterze demograficznym określające przeciętną liczbę osób (i równocześnie jednostek konsumpcyjnych oraz ekwiwalentnych). Zdecydowanie powyżej przeciętnej ogólnopolskiej, jak i w relacji do regionów, charakteryzuje się w tym zakresie region wschodni, w którym zarówno liczba osób tworzących wspólne gospodarstwo domowe, jak i jednostek ekwiwalentnych są najwyższe w kraju.

Te istotne czynniki demograficzne są z kolei ważnymi, wyjaśniającymi determinantami zarówno poziomu, jak i dyspersji dochodów oraz wydatków w poszczególnych regionach, a więc badanych zmiennych o charakterze ekonomicznym (rys. 4).

Warto podkreślić, że końcowe miejsca regionu wschodniego w rankingu według poziomu dochodów i wydatków wynikają jeszcze z innych charakterystycznych cech składu osobowego gospodarstw domowych zamieszkałych na jego terenie – najwyższej przeciętnej liczby osób pobierającej świadczenia społeczne oraz pozostającej na utrzymaniu osób pracujących [Leszczyńska, Kasprzyk, 2008, s. 86–97].

Rysunek 4. Przeciętne miesięczne wydatki ogółem na 1 osobę (w zł) a przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym według regionów w 2010 roku w Polsce

Źródło: jak w tab. 1.

Podstawowe parametry rozkładu dochodów i wydatków pozwalają zatem na wysunięcie wniosków, iż gospodarstwa regionu wschodniego: **po pierwsze** – posiadają najniższy poziom dobrobytu ekonomicznego, **po drugie** – słaba pozycja bytowa tych gospodarstw jest powiązana ściśle z czynnikiem demograficznym.

ZAKOŃCZENIE

Analiza retrospektywna ostatniej dekady lat 2000–2010 w zakresie dochodów ludności Polski wskazuje na wzrost przeciętnych dochodów w ujęciu nominalnym (prawie dwukrotny), zaś zdecydowanie mniejszy w ujęciu realnym (w granicach 30%). Tempo wzrostu dochodów w badanych latach w Polsce można uznać więc za umiarkowane. Generowało jednak wzrost wydatków, a zwłaszcza spożycia dóbr i usług konsumpcyjnych oraz akumulacji i finalnie przekładało się na wzrost dobrobytu gospodarstw domowych w wymiarze czysto ekonomicznym.

Na postawie oszacowanych parametrów empirycznych analitycznych funkcji trendu dla badanych zmiennych ustalono, że w analizowanej dekadzie miesięczne dochody na 1 osobę z roku na rok wzrastały przeciętnie o 59,07 zł, wydatki zaś rosły wolniej, bo średnio o 40,82 zł. Okazuje się też, że pozytywna tendencja dotyczy wzrastających „nożyc” odchyłeń przeciętnych dochodów i wydatków przypadających na 1 osobę.

Regionalna analiza porównawcza gospodarstw domowych pozwala na wysunięcie wniosków wskazujących na bardzo zróżnicowany poziom sytuacji ekonomicznej w zależności od miejsca zamieszkania. W Polsce nadal istnieją relatywnie duże nominalne i realne odchylenia dochodów oraz wydatków. Dane bezsprzecznie wskazują bowiem, iż poziom najniższy dla analizowanych kategorii dobrobytu ekonomicznego dotyczy gospodarstw regionu

wschodniego, najwyższy zaś regionu centralnego. W regionie wschodnim dochód rozporządzalny jest mniejszy o 17,1% w stosunku do przeciętnego dochodu w skali ogólnopolskiej. Nieco mniejsza, aczkolwiek podobna różnica dotyczy wydatków.

Jak się okazuje, końcowe miejsca „Polski Wschodniej” w rankingu regionów według poziomu dochodów rozporządzalnych i wydatków ogółem przypadających na 1 osobę wynikają przede wszystkim z czynników o charakterze społeczno-ekonomiczno-demograficznym determinujących charakterystyczne cechy składu osobowego gospodarstw domowych zamieszkałych na jej terenie – są one bowiem najliczniejsze.

LITERATURA

Budżety gospodarstw domowych w 1999 roku, Informacje i Opracowania Statystyczne, GUS, Warszawa 2000.

Budżety gospodarstw domowych w 2010 roku, Informacje i Opracowania Statystyczne, GUS, Warszawa 2011.

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PUBL_lc_household_budget_surveys_in_2010.pdf.

Kot S.M., Malawski A., Węgrzecki A. (red.), 2004, *Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dystrybucyjna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.

Kowalska A., 2002, *Zmiany struktury społeczno-ekonomicznej gospodarstw domowych i ich uwarunkowania*, „Polityka Społeczna” nr 4.

Leszczyńska M., Kasprzyk B., 2008, *Wpływ składu osobowego rodzin rolniczych na ich dochody*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” nr 1, s. 86–97.

Regiony Polski, 2011, GUS, Warszawa.

Zysnarska E., 2003, *Pomiar jakości życia [w:] Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, red. M.G. Woźniak, Mitel, Rzeszów.

Streszczenie

W artykule dokonano oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w ujęciu czasowym (retrospektywa z lat 2000–2010) w świetle najważniejszych kategorii dobrobytu ekonomicznego o charakterze pieniężnym, tj. dochody i wydatki w skali ogólnopolskiej. Jako punkt odniesienia przyjęto też, że dyspersja i polaryzacja analizowanych zmiennych uzależniona jest od geograficznej przestrzeni zamieszkiwania. Z 16 województw Polski wydzielono 6 regionów, a w analizie i porównaniach, wykorzystując dane z badania budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonych przez GUS, szczególną uwagę skoncentrowano na wschodnim regionie Polski. Jak się okazuje, skala regionalna istotnie różnicuje poziom, dynamikę i relacje dochodów oraz wydatków gospodarstw domowych w Polsce. Uwzględnienie w badaniach tego wymiaru wskazuje bowiem na istnienie relatywnie dużych nominalnych i realnych odchyleń analizowanych kategorii.

**Income and Expenditure as Determinants of Economic Prosperity
of Households in Poland – Regional View***Summary*

The article assesses the material condition of households in a time frame view (retrospective of 2000–2010) in the light of the most significant categories of economic prosperity of pecuniary character, that is: income and expenditure on an all-Poland scale. It has been assumed, as a point of reference, that dispersion and polarisation of the analysed variables is dependent on geographical area of residence. Out of 16 Polish provinces 6 regions were selected, and in the analysis and comparison, with the use of the data from the research on household budgets performed by GUS, particular attention was devoted to the eastern regions of Poland. The regional scale proves to be a significantly diversifying factor for the level, dynamics and the relation of income and expenditure of households in Poland. Considering this dimension in the research indicates the existence of a relatively large nominal and real divergence of the analysed categories.